

Öröklött és szerzett egészség

Dr. Falus András
andras.falus@eduvital.net

www.eduvital.net

Evangélikus Hittudományi Egyetem, 2013. május 16.

2013. május 15-16,

Epigenetika és életmód

Dr. FALUS András, egyetemi tanár

Környezettudatosság és globalizáció kihívásai

Dr. TOMPA Anna, egyetemi tanár

Stress, stressoldás, kiégés

Dr. BAGDY Emőke, egyetemi tanár

Evés- és testképzavarok

Dr. BABUSA Bernadett, egyetemi tanársegéd

Gyerekbetegségek, amit egy gyerekközösség vezetőjének ismernie kell

Dr. MADARASI Anna

Mindennapi testmozgás-egészséges élet

Dr. VASS Zoltán

Családi közösség és a lelki egészség

Dr. PUREBL György

Monogénes megbetegedések

```
graph TD; A[Monogénes megbetegedések] --> B[mutáció → megbetegedés]; A --> C["farmakogenetikai  
(ökogenetikai)  
megbetegedések:"]; C --> D["mutáció + környezeti trigger →  
megbetegedés"];
```

mutáció →
megbetegedés

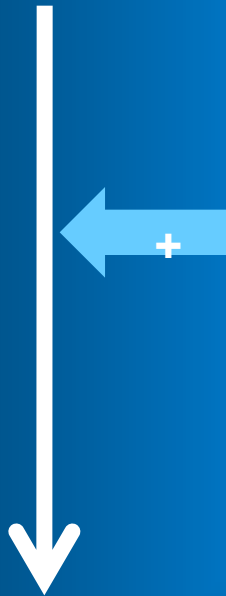
farmakogenetikai
(ökogenetikai)
megbetegedések:

mutáció + környezeti trigger →
megbetegedés

Porphyria, AD

porfobilinogén
dezamináz gén
mutációja,
hem szintézis zavara

éhezés,
alkohol,
szteroidok,
gombaölő
szerek,
barbiturát,
szulfonamid

sötét vizelet, hányás,
erős hasi fájdalom,
légzésbénulás

Stuart Mária

III. György angol király

Malignus hyperthermia, AD farmakogenetikai (ökogenetikai) megbetegedés

sER membránjában Ca^{++} csatorna, rianodin receptor regulálja

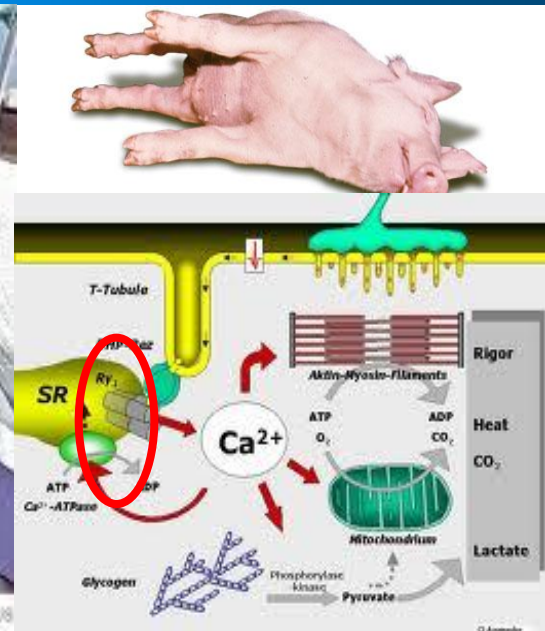
rianodin receptor gén mutációja

+ halothan, succinylcholine

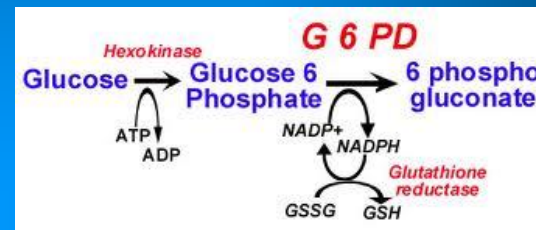

csillapíthatatlan láz,
izomgörcsök,
acidosis

Glükóz-6-foszfát dehidrogenáz (G6PD) deficiencia, XR

G6PD génmutáció

vvt-ben kis aktivitású, de ha hirtelen lezuhan a redukált glutation mennyiség, szükség van a G6PD -re

malária ellenes szerek, naftalin, lóbab

hemolízis

Vicia
fava
favizmus

Genetikai háttérű megbetegedések

Genetikai háttérű megbetegedések

Monogénes (mendeli öröklődésű) megbetegedések

achondroplasia

Marfan
syndroma

polydactyliá

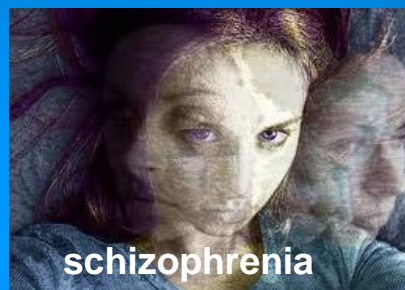

Fragilis X sy

Tay-Sachs

Multifaktoriális (komplex) megbetegedések

schizofrenia

elhízás

asthma

tumor

depresszió

rheumatoid arthritis

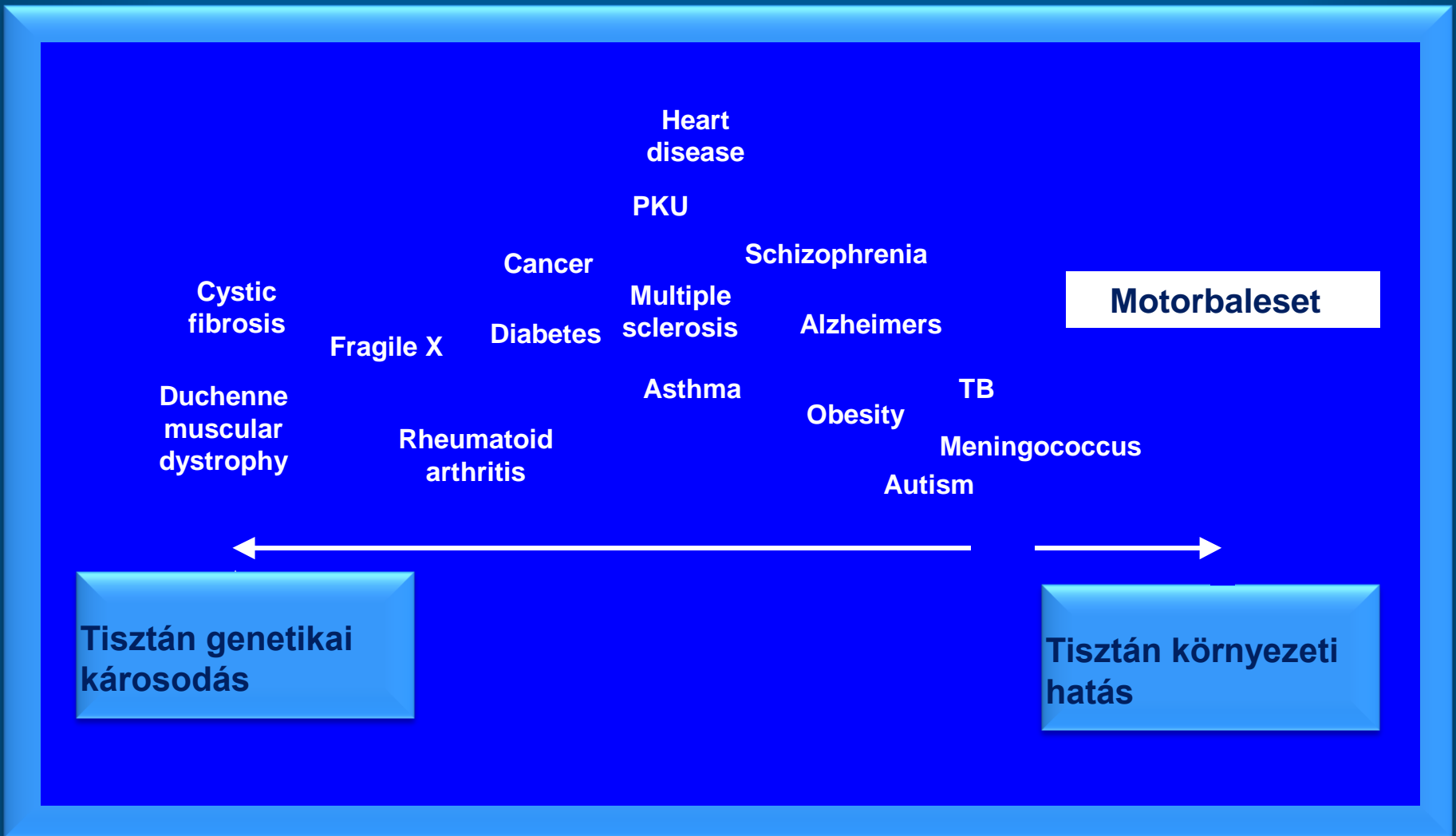
~ 1:800-1:12 000

<< 1:10-1:200

Multifaktoriális (komplex) megbetegedések

Tisztán genetikai károsodás

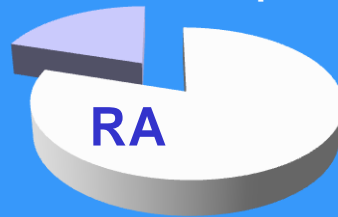
Tisztán környezeti hatás

Motorbaleset

Cystic fibrosis
Duchenne muscular dystrophy
Fragile X
Rheumatoid arthritis
Diabetes
Cancer
Heart disease
PKU
Multiple sclerosis
Asthma
Schizophrenia
Alzheimers
Obesity
TB
Meningococcus
Autism

Rheumatoid arthritisre hajlamosító környezeti tényezők

Anti-citrullinált protein antitest + RA)

60-80%

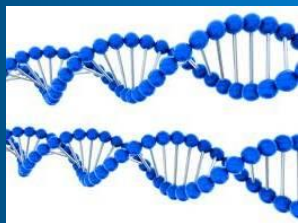

- késői menarche >15 életév (OR 1.87)
- dohányzás, múltban is (OR 2)
- kávé > 10 csésze/nap (OR 2.75)
- alkohol > 15 egység/hét (OR 0.58)
- enyhén megterhelő testedzés (OR 0.51)
- háziállat (bármely életkor) (OR 0.73)

Családi halmozódás

Gének átadása

ikervizsgálatok

Környezeti hatások
átadása

örökbefogadottak
vizsgálata

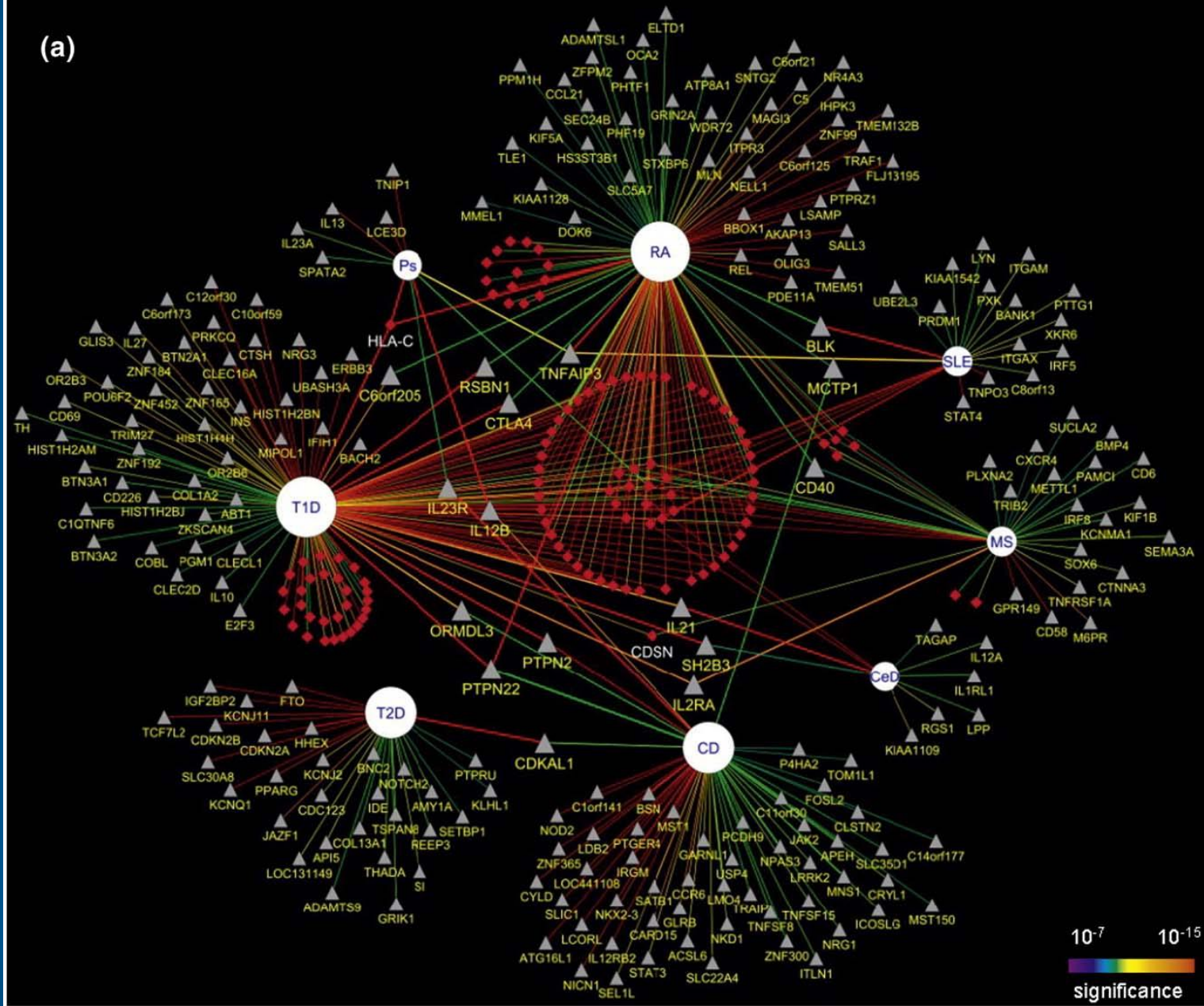
Örökbefogadottak vizsgálata

```
graph TD; A[Örökbefogadottak vizsgálata] --> B[Ha erős konkordancia a biológiai szülőkkel → a betegség genetikailag meghatározott]; A --> C[Ha erős konkordancia az örökbefogadó szülőkkel → a közös környezet a felelős];
```

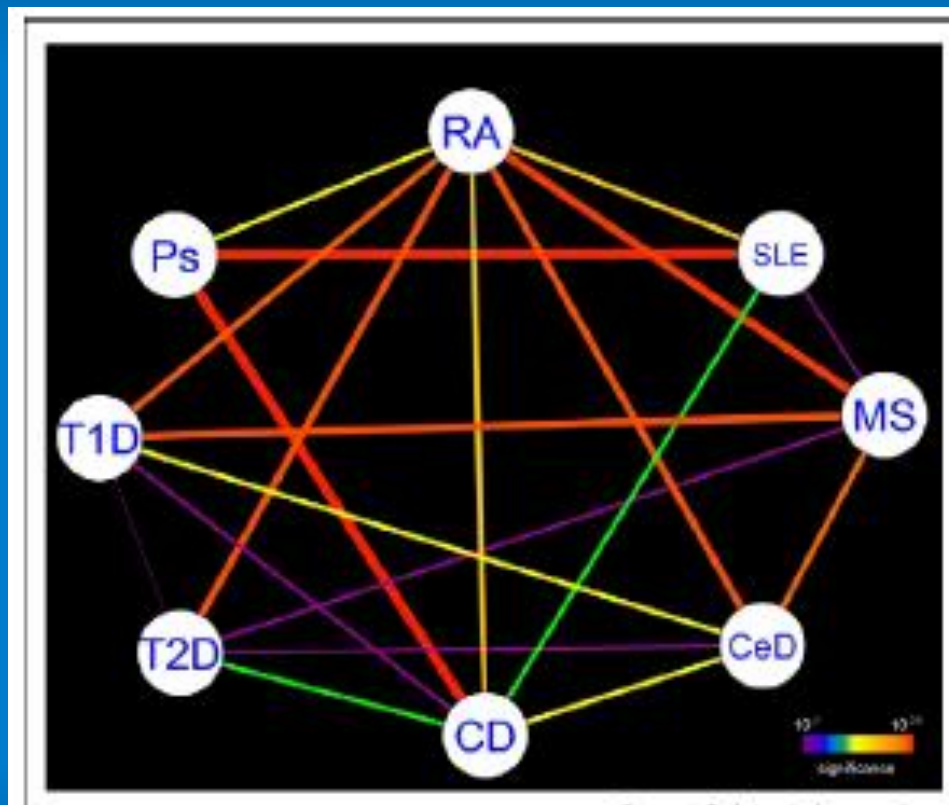
Ha erős konkordancia
a biológiai szülőkkel
→ a betegség
genetikailag
meghatározott

Ha erős konkordancia
az örökbefogadó
szülőkkel → a közös
környezet a felelős

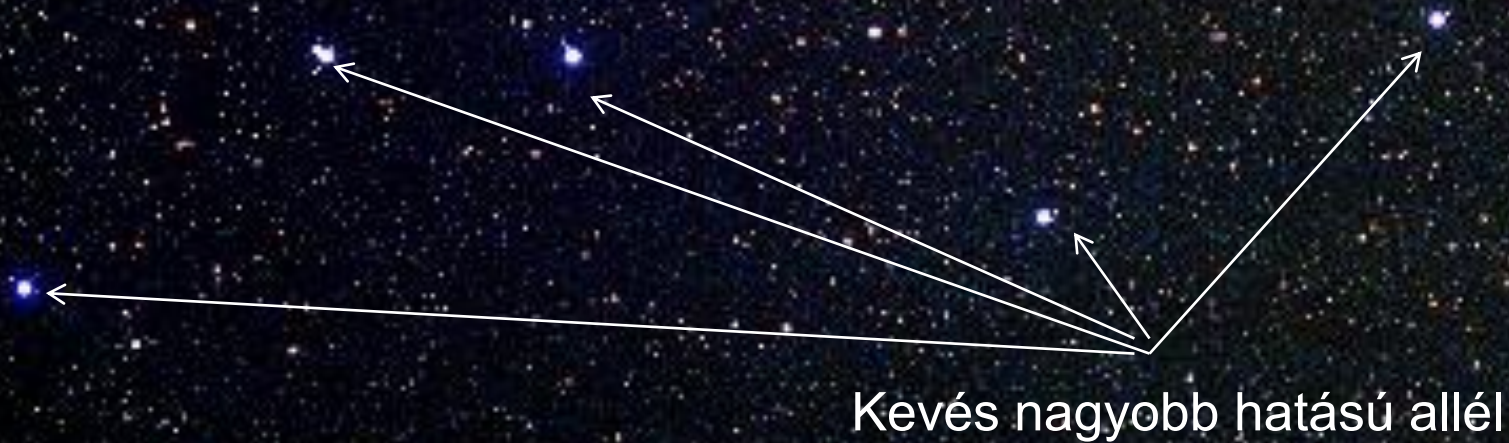
(a)

A multifaktoriális kórképekre jellemző genetikai konstelláció

Hipotézisek a multifaktoriális betegségek kialakulásáról

- normál gének rossz kombinációban vagy nem megfelelő környezeti viszonyok között (pl. pima indiánok)
- egykor hasznos gének, ma betegséget okozhatnak. pl. fokozott immunválasz → krónikus gyulladások → atherosclerosis, asthma
- tisztaság hipotézis: kevés patogén, új „ellenség” keresése, Th1/Th2 egyensúly eltolódása → allergiás megbetegedések
- a hibás gének a késői manifesztáció miatt nem tudnak kisselektálódni

ÉLETMÓD

táplálkozás, mozgás, fertőzések, gyógyszerek, dohányzás,
higiénia, stress, lelki hatások, közösség

EPIGENETIKAI HATÁSOK

DNS metiláció

Hisztin
modifikációk

telomer/telomeráz

GENOM

mikroRNS
mirton

mRNS

fenotípus

EGÉSZSÉG

BETEGSÉG

transzkripciós
faktorok

